ΗΥ-225: Οργάνωση Υπολογιστών
Άνοιξη 2004

Τμ. Επ. Υπολογιστών
© Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σειρά Ασκήσεων 2:
Βρόχοι και Επικοινωνία Κονσόλας στον SPIM

Προθεσμία έως Τρίτη 9 Μαρτίου 2004, ώρα 23:59 (βδομάδα 3)

2.1 Εντολές Διακλάδωσης υπό Συνθήκη στον MIPS

Όπως λέγαμε και στην §1.3, γιά να εκτελεστεί ένα πρόγραμμα, οι εντολές του γράφονται στην κεντρική μνήμη η μία "κάτω" από την άλλη, δηλαδή σε συνεχόμενες θέσεις (διευθύνσεις) μνήμης. Μετά την ανάγνωση και εκτέλεση μιάς εντολής, ο επεξεργαστής αυξάνει τον PC κατά το μέγεθος της εντολής που εκτελέστηκε, οπότε αυτός (ο PC) δείχνει στην επόμενη (την "από κάτω") εντολή. Η σειριακή αυτή εκτέλεση εντολών διακόπτεται όταν εκτελείται μιά εντολή **μεταφοράς ελέγχου** (CTI - control transfer instruction). Είδαμε ήδη μία τέτοια, την εντολή άλματος `j label` ("jump" to label), που κάνει ώστε η επόμενη εντολή που θα εκτελεστεί να είναι η εντολή στη διεύθυνση μνήμης `label`, αντί να είναι η "από κάτω" εντολή. Με άλλα λόγια, η εντολή `j label` φορτώνει τη διεύθυνση `label` στον καταχωρητή PC. Χρησιμοποιώντας αυτή την εντολή άλματος στην άσκηση 1 φτιάξαμε έναν "άπειρο βρόχο", δηλαδή κάναμε τον υπό προσομοίωση υπολογιστή να εκτελεί συνεχώς το ίδιο "μπλόκ" εντολών.

Γιά να φτιάξουμε ένα κανονικό (όχι άπειρο) βρόχο χρειαζόμαστε μιάν εντολή **διακλάδωσης υπό συνθήκη** (conditional branch), δηλαδή μιάν εντολή που μερικές φορές προκαλεί διακλάδωση και μερικές φορές όχι, ανάλογα με το αν ισχύει ή δεν ισχύει κάποια κατάλληλη συνθήκη. Η βασική τέτοια εντολή είναι η **`beq`** (branch if equal): Η εντολή "`beq $16, $17, label`" διαβάζει τους καταχωρητές 16 και 17, και τους συγκρίνει. Εάν τους βρεί ίσους (equal) διακλαδίζεται στη θέση label, δηλαδή κάνει τον επεξεργαστή να διαβάσει και εκτελέσει την εντολή από εκείνη τη διεύθυνση σαν επόμενη εντολή. Αλλοιώς, δεν κάνει τίποτα, οπότε επόμενη εντολή θα διαβαστεί και εκτελεστεί η "από κάτω" εντολή. Η εντολή **`bne`** (branch if not equal) κάνει τα ανάποδα, δηλαδή διακλαδίζεται εάν βρεί τους καταχωρητές άνισους (not equal), αλλοιώς συνεχίζει "από κάτω".

2.2 Κώδικας Βρόχου και Εισόδου/Εξόδου Κονσόλας

Γιά να επικοινωνούν τα προγράμματα που τρέχουμε στον SPIM με τον έξω κόσμο, ο SPIM προσομοιώνει μερικές υποτυπώδεις υπηρεσίες λειτουργικού συστήματος γιά είσοδο/έξοδο (I/O) στην "κονσόλα" (ένα απλό τερματικό ASCII). Δεν είναι ανάγκη προς στιγμήν να καταλάβετε όλες τις λεπτομέρειες του πώς γίνεται η κλήση αυτών των λειτουργιών (system call) --αρκεί να μιμηθείτε το παρακάτω παράδειγμα και να καταλάβετε τις εξηγήσεις που δίνονται κάτω από αυτό. **Μελετήστε και αντιγράψτε** σε ένα αρχείο (π.χ. "`ask2.s`") τον παρακάτω κώδικα --ή διάφορες παραλλαγές του που προτιμάτε-- και τρέξτε τον στον SPIM.

```
                # compute s = 1+2+3+...+(n-1),  for n>=2
                # register $16: n
                # register $17: s
                # register $18: i


        .data           # init. data memory with the strings needed:
str_n:  .asciiz "n = "
str_s:  .asciiz "       s = "
str_nl: .asciiz "\n"


        .text           # program memory:
        .globl main             # label "main" must be global;
                                # default trap.handler calls main.
        .globl loop             # global symbols can be specified
                                # symbolically as breakpoints.

main:                       # (1) PRINT A PROMPT:
        addi    $2, $0, 4       # system call code for print_string
        la      $4, str_n       # pseudo-instruction: address of string
        syscall                 # print the string from str_n
                            # (2) READ n (MUST be n>=2 --not checked!):
        addi    $2, $0, 5       # system call code for read_int
        syscall                 # read a line containing an integer
        add     $16, $2, $0     # copy returned int from $2 to n
                            # (3) INITIALIZE s and i:
        add     $17, $0, $0     # s=0;
        addi    $18, $0, 1      # i=1;
```

```
loop:                       # (4) LOOP starts here
        add     $17, $17, $18   # s=s+i;
        addi    $18, $18, 1     # i=i+1;
        bne     $18, $16, loop  # repeat while (i!=n)
                            #     LOOP ENDS HERE
                            # (5) PRINT THE ANSWER:
        addi    $2, $0, 4       # system call code for print_string
        la      $4, str_s       # pseudo-instruction: address of string
        syscall                 # print the string from str_s
        addi    $2, $0, 1       # system call code for print_int
        add     $4, $17, $0     # copy argument s to $4
        syscall                 # print the integer in $4 (s)
        addi    $2, $0, 4       # system call code for print_string
        la      $4, str_nl      # pseudo-instruction: address of string
        syscall                 # print a new-line
                            # (6) START ALL OVER AGAIN (infinite loop)
        j       main            # unconditionally jump back to main
```

Ο κώδικας αυτός υπολογίζει το άθροισμα s=1+2+3+...+(n-1), γιά n μεγαλύτερο ή ίσο του 2 --προσοχή: αν δοθεί n μικρότερο του 2, ο κώδικας θα μπεί σε (σχεδόν) άπειρο βρόγχο! Η "καρδιά" του κωδικά είναι τα κομάτια (3) --αρχικοποιήσεις-- και (4) --βρόγχος υπολογισμού. Προσέξτε τις παρακάτω εξηγήσεις:

- Το κομάτι κάθε γραμμής μετά το # είναι σχόλια, όπως είπαμε και στην άσκηση 1.
- Οι γραμμές που αρχίζουν με τελεία (".") είναι **οδηγίες** (directives) προς τον Assembler, και όχι εντολές Assembly του MIPS. Ο πλήρης κατάλογος των οδηγιών που δέχεται ο SPIM βρίσκεται στις σελίδες A-51 έως A-53 του Παραρτήματος Α, σε περίπτωση που θέλετε να τον συμβουλευθείτε.
- Η οδηγία **`.data`** σημαίνει ότι ό,τι ακολουθεί είναι δεδομένα (και όχι εντολές), και πρέπει να τοποθετηθούν στο κομάτι της μνήμης που προορίζεται γιά αυτά (data segments) (στον SPIM αυτό αρχίζει από τη διεύθυνση 10000000 δεκαεξαδικό).
- Η οδηγία **`.asciiz`** σημαίνει να αρχικοποιήσει ο Assembler τις επόμενες θέσεις (bytes) μνήμης με το ASCII string που ακολουθεί, τερματισμένο με ένα NULL byte όπως και στην C. Οι ετικέτες (labels) `str_n`, `str_s`, και `str_nl`, ακολουθούμενες από άνω-κάτω τελεία ":", ορίζουν την κάθε ετικέτα σαν την διεύθυνση μνήμης όπου ο Assembler βάζει το αντίστοιχο string (τη διεύθυνση μνήμης του πρώτου byte του string).
- Η οδηγία **`.text`** σημαίνει, όπως είπαμε και στην άσκηση 1, ότι ό,τι ακολουθεί είναι εντολές (και όχι δεδομένα), και πρέπει να τοποθετηθούν στο κομάτι της μνήμης που προορίζεται γιά αυτές (text segments).
- Οι οδηγίες **`.globl`** λένε στον Assembler να βάλει τις ετικέτες (labels) `main` και `loop` στον πίνακα καθολικών (global) συμβόλων. Γιά την ετικέτα `main`, είπαμε στην άσκηση 1 γιατί χρειάζεται αυτό. Γιά την ετικέτα `loop` (που είναι η αρχή του βρόχου μας), με το να την κάνουμε global, μπορούμε να την δίνουμε και συμβολικά --όχι μόνο αριθμητικά-- σαν διεύθυνση breakpoint στον SPIM.

- Το κομάτι **(1)** του κώδικα είναι ένα κάλεσμα του λειτουργικού συστήματος (system call) προκειμένου να τυπωθεί το string `str_n` στην κονσόλα (πρόκειται γιά το string "n = " που ορίστηκε παραπάνω). Γιά να καταλάβει το λειτουργικό σύστημα ποιό από όλα τα system calls ζητάμε, βάζουμε στον καταχωρητή $2 σαν παράμετρο (argument) τον αριθμό 4, που σημαίνει ότι ζητάμε το system call υπ' αριθμό 4, που είναι το print_string (τα system calls που υλοποιεί ο SPIM περιγράφονται στις σελίδες A-48 και A-49 του Παραρτήματος Α). Επίσης, γιά να ξέρει το λειτουργικό σύστημα ποιό string θέλουμε να τυπώσει στην κονσόλα, βάζουμε στον καταχωρητή $4 σαν παράμετρο (argument) τη διεύθυνση μνήμης αυτού του string (δηλ. έναν pointer σε αυτό το string), που στην περίπτωσή μας είναι η ετικέτα `str_n` που ορίσαμε παραπάνω (το "**`la`**" είναι **ψεύδο**εντολή (pseudoinstruction) του Assembler του SPIM, και όχι κανονική εντολή του MIPS, και λέει στον Assembler να γεννήσει μία ή δύο πραγματικές εντολές που τοποθετούν τη διεύθυνση της ετικέτας `str_n` στον καταχωρητή $4, ανάλογα αν η διεύθυνση αυτή χωρά ή όχι στα 16 bits μιάς σταθεράς "immediate" όπως θα δούμε αργότερα).
- Το κομάτι **(2)** του κώδικα είναι ένα ανάλογο κάλεσμα (το κάλεσμα υπ' αριθμό 5, δηλαδή read_int), που περιμένει να διαβάσει έναν ακέραιο από την κονσόλα: ο προσομοιωτής θα περιμένει εκεί μέχρι να πληκτρολογήστε έναν ακέραιο και ένα RETURN στο παράθυρο "SPIM Console". Μέσω της επόμενης εντολής, `add`, ο ακέραιος που επιστρέφει το κάλεσμα (στον καταχωρητή $2) αρχικοποιεί τη μεταβλητή μας *n* (στον καταχωρητή $16).
- Το κομάτι **(3)** του κώδικα είναι η αρχικοποίηση των μεταβλητών *s* (καταχωρητής $17) και *i* (καταχωρητής $18) πριν μπούμε στο βρόχο.
- Το κομάτι **(4)** του κώδικα είναι ο κυρίως βρόχος υπολογισμού. Σε κάθε επανάληψή του αυξάνει το *s* κατά *i* και το *i* κατά 1, και στη συνέχεια συγκρίνει το *i* (καταχωρητής $18) με το *n* (καταχωρητής $16) και διακλαδίζεται (πηγαίνει) πίσω στην ετικέτα `loop`, δηλαδή στην αρχή του βρόχου, όσο αυτές οι δύο μεταβλητές δεν είναι ίσες μεταξύ τους, δηλαδή όσο το *i* δεν έφτασε ακόμα το *n*. Αλλοιώς, μόλις το (ήδη αυξημένο) *i* γίνει ίσο με *n*, δεν διακλαδιζόμαστε πίσω, αλλά συνεχίζουμε με την επόμενη εντολή, δηλαδή το κομάτι (5) του κώδικα.
- Το κομάτι **(5)** του κώδικα είναι τρία καλέσματα συστήματος γιά να τυπωθούν το string `str_s`, η απάντηση *s*, και το string `str_nl`. Τέλος, η εντολή jump στο (6) μας επιστρέφει πάντα πίσω στο `main`, ώστε το πρόγραμμα να ξανατρέχει συνεχώς μέχρι να τερματίσετε τον SPIM.

Άσκηση 2.3: Τρέξιμο στον SPIM

- Ξεκινήστε το **`xspim`** με τον τρόπο που είπαμε στην §1.4, και φορτώστε το αρχείο με το παραπάνω πρόγραμμα που γράψατε μέσω του κουμπιού "load".
- Μέσω του κουμπιού **"step"** ζητήστε single-stepping, δηλαδή να εκτελούνται μιά-μιά οι εντολές και να τις βλέπετε. Η εκτέλεση αρχίζει στη διεύθυνση __start (0x00400000) όπου υπάρχει κώδικας από το αρχείο trap.handler. Στη διεύθυνση 0x00400014 υπάρχει μιά εντολή καλέσματος διαδικασίας (jal --jump and link) η οποία καλεί τον κώδικά σας στο main, και η εκτέλεση πηγαίνει στη διεύθυνση 0x00400020. Όταν φτάστε στο δεύτερο κάλεσμα συστήματος (0x00400030), μην ξεχάσετε να πληκτρολογήσετε έναν ακέραιο μεγαλύτερο ή ίσο του 2 (πρέπει να τον πληκτρολογήσετε *αφού* ο SPIM φτάσει εκεί --παλαιότερες πληκτρολογήσεις συνήθως χάνονται).
- Αφού βαρεθείτε να βλέπετε τις ενολές να εκτελούνται μία-μία, χρησιμοποιήστε το κουμπί **"breakpoints"** γιά να ορίσετε ένα breakpoint στο πρόγραμμά σας, π.χ. τη διεύθυνση "loop". (Εάν οι πληκτρολογήσεις σας πηγαίνουν στην κονσόλα αντί στο παράθυρο "breakpoints", δοκιμάστε copy-paste της διεύθυνσης αντί πληκτρολόγησης, ή βγείτε και ξαναμπείτε χωρίς single-stepping --μάλλον πρόκειται γιά bug). Μετά, πείτε στο πρόγραμμα να τρέξει, μέσω του κουμπιού "run", οπότε αυτό τρέχει "σιωπηλά" μέχρι να ξαναφτάσει στη διεύθυνση loop. Έτσι μπορείτε να επιταχύνετε την παρακολούθηση ενός προγράμματος, και να το κάνετε να σταματάει σε "ενδιαφέροντα" ή "ύποπτα" σημεία.
- Τέλος, αφαιρέστε όλα τα breakpoints (ή βγείτε και ξαναμπείτε --άλλο bug;) και τρέξτε το πρόγραμμα κανονικά, οπότε θα βλέπετε μόνο τις εισόδους και εξόδους στην κονσόλα.

Τρόπος Παράδοσης:
Θα παραδώσετε ηλεκτρονικά ένα στιγμιότυπο της οθόνης καθώς τρέχετε το πρόγραμμα "**xspim**" και αυτό βρίσκεται σ' ένα "ενδιαφέρον" ενδιάμεσο breakpoint. Το στιγμιότυπο θα το πάρετε και θα το παραδώσετε κατ' αναλογία πρός την παράδοση της άσκησης 1:

- Σε μηχανή **UNIX/X-Windows**: χρησιμοποιήστε το πρόγραμμα "*xv*" και την επιλογή του "*Grab*". Σώστε την εικόνα σε μορφή jpeg (.jpg), σε αρχείο με το όνομα "**ask2.jpg**".
- Σε μηχανή **PC/Windows**: πατήστε το κουμπί "*Print Screen*" του πληκτρολογίου, και μετά ανοίξτε το *Microsoft Photo Editor* και κάνετε "*paste*". Σώστε την εικόνα αυτή σε μορφή Jpeg (.jpg), και μεταφέρετε το αρχείο σε μηχανή SPARC με το όνομα "**ask2.jpg**".
- Γιά να παραδώσετε την άσκησή σας, εκτελέστε "**`~hy225/bin/submit 2`**", από το directory στο οποίο βρίσκεται το αρχείο σας "ask2.jpg" (με αυτό και μόνο το όνομα). Η εντολή submit δουλεύει **μόνο σε πλατφόρμα SPARC/Sunos**. Δεν πειράζει αν εκτελέστε την εντολή submit περισσότερες από μία φορές --θα παραμείνει το αρχείο της τελευταίας φοράς, αλλά και με την ημερομηνία της τελευταίας φοράς.

Up to the Home Page of CS-225

Last updated: 2 Mar. 2004, by M. Katevenis.